

Н. О. Козяф,
аспірант, Вінницький національний аграрний університет

DOI: 10.32702/2306-6814.2018.23.82

ОСОБЛИВОСТІ СІЛЬСЬКОГО ГОСПОДАРСТВА ЯК ОБ'ЄКТУ ІНВЕСТУВАННЯ

N. Kozyar,
Postgraduate student, Vinnytskuy National Agrarian University

FEATURES OF AGRICULTURE AS AN INVESTMENT OBJECT

Статтю присвячено розгляду особливостей сільського господарства як об'єкта інвестування. Встановлено, що при інвестуванні в аграрний сектор вирішального значення мають два фактори: рівень невизначеності, що зумовлено особливостями галузі (засоби вкладаються нині із очікуванням доходу у майбутньому, на розмір якого впливають як внутрішні, так і зовнішні фактори); ризики повернення інвестицій.

Обсяги і темп зростання інвестицій в основний капітал є основними індикаторами інвестиційної привабливості суб'єктів господарювання та області. Аналіз інвестиційної привабливості дозволяє зробити висновок про те, наскільки сприятливі умови для ведення бізнесу в регіоні. До умов роботи в даному випадку відносяться рівень ризиків діяльності, наявність можливостей для розвитку через залучення інвестиційних ресурсів, нормативно-правове регулювання інвестиційної діяльності та політика місцевої влади по відношенню до бізнесу.

Високий рівень інвестиційної привабливості в галузі формує умови для розвитку підприємств сільського господарства, а значить створення робочих місць і підвищення доходів сільського населення.

Встановлено, що для сільського господарства характерною є територіальна розосередженість виробництва, особливо у таких галузях як рослинництво, садівництво, пасовищне тваринництво, що ускладнює проведення технологічного контролю, а несвоєчасне або неякісне проведення робіт стає додатковим джерелом ризику.

По цій причині аграрний сектор не відноситься до привабливих сфер залучення інвестицій. У досліджуваній галузі без використання важелів державного регулювання інвестиційних процесів, які б враховували всю сукупність соціально-економічних, технічних, технологічних, ґрунтово-кліматичних і біологічних особливостей, не можливо підвищити інвестиційну привабливість.

Дослідженням встановлено, що найбільш динамічним сектором фінансового ринку є різні форми колективного інвестування. Нині основними постачальниками сільськогосподарської продукції на ринок є сільськогосподарські підприємств, фермерські господарства, особисті селянські господарства, яких характеризуються різними можливостями щодо реалізації інвестиційних проектів.

The article is devoted to consideration of features of agriculture as an object of investment. It is established that when investing in the agrarian sector, two factors are decisive: the level of uncertainty due to the peculiarities of the industry (the funds are invested now with expectations of future income, the size of which is influenced by both internal and external factors); risks of returning investment.

The volume and growth rate of investment in fixed assets are the main indicators of investment attractiveness of economic entities and oblast. The analysis of investment attractiveness allows us to conclude on how favorable conditions for doing business in the region. The conditions of work in this case include the level of risk activities, the availability of opportunities for development through the attraction of investment resources, regulatory legal regulation of investment activities and the policy of local authorities in relation to business.

The high level of investment attractiveness in the industry creates conditions for the development of agricultural enterprises, and thus the creation of jobs and increase of incomes of rural population.

It has been established that territorial dispersion of production is characteristic for agriculture, especially in such areas as plant growing, horticulture, pastoralism, which complicates technological control, and untimely or poorly performed work becomes an additional source of risk.

For this reason, the agrarian sector does not belong to attractive areas of investment attraction. In the investigated industry, it is not possible to increase investment attractiveness without using the levers of state regulation of investment processes that take into account the whole set of socio-economic, technical, technological, soil-climatic and biological features.

The study found that the most dynamic financial market sector is different forms of collective investment. Currently, the main suppliers of agricultural products to the market are agricultural enterprises, farms, private peasant farms, which are characterized by various opportunities for the implementation of investment projects.

*Ключові слова: сільське господарство, інвестування, аграрний сектор, ризик, капітал.
Key words: agriculture, investment, agrarian sector, risk, capital.*

ПОСТАНОВКА ПРОБЛЕМИ

Інвестиції виконують найважливішу роль у підтримці і нарощуванні економічного потенціалу сільськогосподарських підприємств. Їх надходження, сприятливо позначається на діяльності підприємств, призводить збільшення валового регіонального продукту, підвищує активність товаровиробників на зовнішньому ринку.

Обсяги і темп зростання інвестицій в основний капітал є основними індикаторами інвестиційної привабливості суб'єктів господарювання та області. Аналіз інвестиційної привабливості дозволяє зробити висновок про те, наскільки сприятливі умови для ведення бізнесу в регіоні. До умов роботи в даному випадку відносяться рівень ризиків діяльності, наявність можливостей для розвитку через залучення інвестиційних ресурсів, нормативно-правове регулювання інвестиційної діяльності та політика місцевої влади по відношенню до бізнесу.

Високий рівень інвестиційної привабливості в галузі формує умови для розвитку підприємств сільського господарства, а значить створення робочих місць і підвищення доходів сільського населення. Відомо, що основними причинами уповільнення надходжень національного та іноземного капіталу є політична нестабільність, інфляція, недосконалість законодавства, недостатній розвиток виробничої і соціальної інфраструктури, низький рівень інформаційного забезпечення. Взаємозв'язок цих проблем посилює їх негативний вплив на інвестиційну ситуацію.

АНАЛІЗ ОСТАННІХ ДОСЛІДЖЕНЬ

Вагомий внесок в економічну теорію засад інвестиційної діяльності, оцінки економічної оцінки ефективності інвестицій та інвестиційної привабливості зробили вітчизняні науковці: І.О. Бланк, П.А. Лайко, В.Г. Блохіна, П.І. Гайдуцький, С.О. Гуткевич, О.І. Гуроров, А.С. Даниленко, М.Д. Денисенко, М.І. Долішній, І.О. Івашук, Н.В. Коваль, М.І. Кісіль, Д.Ф. Крисанов, М.Ю. Коденська, Т.В. Майорова, А.А. Пересада та багато інших. Однак, враховуючи зміни економічної ситуації функціону-

вання сільськогосподарських підприємств та ринку капіталу, існує необхідність щодо обґрунтування чинників їх інвестиційної привабливості на галузевому і регіональному рівнях та джерел фінансування інвестицій.

МЕТА ДОСЛІДЖЕННЯ

Метою дослідження є розробка теоретичних, методологічних положень щодо оцінки особливостей сільського господарства як об'єкту інвестування.

ВИКЛАД ОСНОВНОГО МАТЕРІАЛУ

Сільське господарство є галуззю матеріального виробництва, яке принципово відрізняється від інших галузей економіки. Основними особливостями розвитку сільськогосподарського виробництва є природно-кліматичні чинники, територіальні, кадрові, технічні, організаційні та інші, що впливають на ефективність виробництва та формують інвестиційну привабливість сільськогосподарських товаровиробників.

Інша особливість сільського господарства, яка пов'язана із першою, полягає у тому, що у сільському господарстві економічний процес відтворення тісно переплітається із природними біологічними процесами. У якості засобів виробництва у цій галузі виступають живі організми — рослини і тварини, які розвиваються за біологічними законами.

У зв'язку із тим, що у сільському господарстві виробництво здійснюється на основі біологічних процесів, результати його істотно коливаються за роками залежно від природно-кліматичних умов.

Найбільш важливими серед природно-кліматичних умов є рівень середньорічних температур, кількість і розподіл опадів, а також якості ґрунтів. Температурні умови і тип ґрунтів є незмінними характеристиками і більшості визначають урожайність сільськогосподарських культур і природних угідь.

Саме тому з метою забезпечення ритмічності відтворення у сільськогосподарському виробництві вагома роль відводиться створенню резервних фондів. Досліджува-

на галузь потребує значних страхових ресурсів на випадок непередбачених природних умов. Це стосується насамперед кормів, насіння, а також оплати праці з метою забезпечення стабільності доходів сільських працівників [1].

Природно-кліматичні відмінності можуть мати місце і впливати на аграрний сектор і всередині регіону. Істотні відмінності у рельєфі території, розмірах і конфігурації полів, родючості ґрунтів, забезпеченості теплом, опадами та інші природні фактори, які мають значний вплив на результати виробництва.

Відомо, що з метою забезпечення неперервності виробничого циклу значна частина одержаної продукції не реалізовується, а залишається на підприємстві у якості молодняка, насіння, кормів, гною. Саме тому вона не включається до складу товарної продукції і не набуває грошової форми, внаслідок чого підприємство не одержує певної величини доходу. До того ж, використання у якості засобів виробництва насіння і посадкового матеріалу (зерна, картоплі та ін.), кормів, а також погोलів'я молодняка на відновлення і розширення стада тварин вимагає додаткових матеріальних ресурсів для будівництва об'єктів виробничого призначення.

Для сільського господарства характерною є територіальна розосередженість виробництва у різних кліматичних зонах, особливо у таких галузях, як рослинництво, садівництво, тваринництво, і концентрація його не завжди є ефективною. Це впливає на організацію управління аграрним підприємством, ускладнюючи, зокрема, технологічний контроль, а також зумовлює високу потребу підприємств у техніці.

Територіальне розміщення сільськогосподарського виробництва пов'язано із великими обсягами перевезень як виробленої продукції, так і техніки і матеріальних ресурсів (палива, паливно-мастильних матеріалів, мінеральних добрив). Окрім того, на розвиток сільськогосподарського виробництва того чи іншого регіону впливають структурні умови землекористування. Так, надмірно дрібні ділянки не дозволяють ефективно використовувати сучасну високопродуктивну техніку, а надмірно великі поля зумовлюють ерозію ґрунтів і негативно впливають на видову різноманітність живих організмів екосистем, порушуючи їх біологічну рівновагу [2].

Важливою особливістю сільського господарства є те, що робочий період не співпадає із періодом виробництва продукції: період виробництва складається із часу, коли процес виробництва під впливом праці людини (оранка і обробка ґрунту, посів і посадка, догляд за рослинами, збиранні урожаю та ін.) і коли він відбувається під впливом природних факторів (ріст рослин, формування урожаю і т.д.).

Природний процес вирощування тварин і рослин визначає особливості кругообігу засобів сільськогосподарських товаровиробників, його повільність, поступове нарощення затрат, вивільнення засобів із кругообігу одночасно, тобто у періоди виходу продукції до реалізації продукції. Впродовж року створюється сезонний розрив між термінами затрат і одержання доходу. Ця особливість впливає на організацію виробництва, ефективно використання техніки і трудових ресурсів.

Неспівпадання робочого періоду із періодом виробництва сільськогосподарської продукції зумовлює істотну відмінність від інших галузей, особливість — сезонність у виробництві продукції, особливо рослинниць-

кої. Це створює серйозні проблеми у забезпеченні зайнятості працівників і сфер прикладання їх праці, необхідного рівня заробітної плати і доходів сільських жителів. Водночас для сезонного виробництва характерною є нерівномірна потреба в оборотних засобах впродовж року, наприклад, весною — у насінні та паливі. При цьому потреба у цих ресурсах повинна задовольнятися у короткі часові терміни. Затримка на незначний термін може негативно вплинути на кінцеві результати виробництва. Теж саме стосується операцій зі збирання урожаю, які не можуть проводитися тривалий період часу, оскільки це призводить до втрат урожаю, в першу чергу це стосується зернових культур [3].

Узагальнюючи вищезазначене можна зробити висновки про те, що через обґрунтування вибору спеціалізації і структури сільськогосподарського виробництва можливо забезпечити рівномірність зайнятості працівників впродовж року. Велике значення має також організація безпосередньо у господарствах переробки продукції, розвиток різних промислових та підсобних виробництв. Поряд із забезпеченням зайнятості це сприятиме скороченню втрат продукції, покращувати її якість, підвищувати доходи господарств. Зазначимо, що сезонність робіт у сільськогосподарському виробництві ставить високі вимоги до своєчасного забезпечення у необхідному обсязі фінансовими коштами.

Особливістю виробництва у сільському господарстві і в першу чергу в землеробстві, де більшість робіт продовжуються впродовж декількох днів, максимум кілька тижнів у році, висувають нові вимоги і до техніки: вони повинні бути універсальними і здатними проводити декілька операцій за один прохід, що підвищує її вартість.

Короткочасне здороження сільськогосподарської техніки, впродовж року, різко збільшує, порівняно із іншими галузями, виробничу вартість одиниці продукції. Більшість сільськогосподарських товаровиробників не дозволяє підтримувати у цій галузі високі ціни на продукцію, особливо та, що швидко псується. Вищезазначене, створює об'єктивні передумови для низькорентабельної діяльності товаровиробників у цій галузі та труднощі у здійсненні інвестиційної діяльності.

Сезонний характер аграрного виробництва до розриву між вкладенням коштів і одержанням доходу, який становить від 4—5 місяців (посів, збирання урожаю та його реалізація) до 1,5—2 років (вирощування ремонтного молодняка ВРХ), що також негативно впливає на формування ефективної системи кредитування в аграрному секторі.

До числа особливостей сільськогосподарського виробництва необхідно віднести і його багатогалузеву структуру виробництва навіть у межах одного сільськогосподарського підприємства. Незалежно від технічного та економічного розвитку, багатогалузеву структуру сільськогосподарського підприємства визначають умови простого і розширеного відтворення родючості ґрунтів і взаємодоповнюваності окремих галузей щодо оптимального використання трудових та інших виробничих ресурсів.

Безумовно, однією із основних особливостей сільського господарства є рівень та умови використання техніки. У зв'язку із тим, що у досліджуваній галузі, як правило, переміщуються засоби виробництва (машини, комбайни та інша сільськогосподарська техніка), а предмети праці (рослини) перебувають на одному місці, характер технічної озброєності сільського господарства

відрізняється від промисловості — загальна потреба у енергетичних ресурсах в аграрній сфері значно вище.

Очевидно, що дещо по-іншому формується у сільському господарстві і організація трудових процесів у галузях рослинництва і тваринництва. У процесі виробництва сільськогосподарської продукції залежно від пори року і специфіки вирощуваної культури, працівники виконують різноманітні види робіт. Механізатор повинен вміти працювати практично на всіх видах сільськогосподарських машинах і агрегатах, а працівникам необхідно виконувати різноманітні види робіт по підготовці насіння і посадкового матеріалу, догляду за рослинами, заготівлі кормів, збиранні урожаю. При цьому вид робіт може змінюватися не лише щоденно, але й залежно від умов (наприклад, погодних) протягом одного робочого дня. Сільське господарство накладає відбиток на образ життя сільських працівників (ненормований робочий день і т.д.), що змушує багатьох із них до переїзду в місто. Усе впливає на склад і структуру кадрів агропідприємства, призводить до плінності кадрів і зниженню кваліфікаційного рівня працівників.

З метою забезпечення динамічного та ефективного розвитку будь-якої галузі необхідні інвестиції, які є рушійною силою. У сільському господарстві, враховуючи його специфіку, потреба в інвестиційних ресурсах багатократно зростає.

Особливості аграрної галузі накладають певний відбиток і безпосередньо на інвестиційний процес. При інвестуванні в аграрний сектор вирішального значення мають два фактори:

- рівень невизначеності, що зумовлено особливостями галузі (засоби вкладаються нині із очікуванням доходу у майбутньому, на розмір якого впливають як внутрішні, так і зовнішні фактори);
- ризики повернення інвестицій [4].

Аграрний сектор перебуває під найбільшим впливом порівняно із іншими галузями народного господарства факторів, які зумовлюють виникнення ризиків.

Так, пізній посів або дуже ранній, тривале збирання урожаю, не відповідні умови зберігання продукції, хвороби тварин і шкідники рослин — все це супроводжується прямими втратами продукції, ростом затрат, зниженням прибутку.

Для сільського господарства, окрім традиційних притаманними є у більшій мірі, ніж у інших галузях, природні ризики (погодні, екологічні і біологічні), які виникають у природному середовищі. Вони нерозривно пов'язані із сутністю аграрного виробництва і мають найбільший вплив на кінцеві його результати.

Погодні ризики зумовлені змінами погодних умов, в результаті чого можливі збитки. Неприятливі погодні умови безпосередньо впливають на урожайність сільськогосподарських культур, як наслідок, на витрати виробництва, обсяги реалізації продукції, розмір прибутку і рентабельність. Такі явища, як град, недостатній сніговий покрив на полях, паводок, засуха, інші стихійні явища, здатні нанести значні втрати рослинництву, садівництву та іншим галузям.

Екологічні ризики пов'язані із ймовірністю втрат грошових коштів у результаті погіршення навколишнього середовища (зміна клімату, викиди шкідливих речовин в атмосферу і воду і т.д.), внаслідок чого зменшується обсяги виробництва високоякісної сільськогосподарської продукції. Зниження цих ризиків вимагає значних фінансових витрат, які можуть сільськогосподарські товаровиробники понести лише за умови державної підтримки.

Біологічні ризики впливають на можливі фінансові збитки, пов'язані із біологічною природою живих організмів, які використовуються у сільському господарстві. На рівень ризику впливають: виконання комплексу технологічних операцій, додержання умов зберігання і термінів реалізації продукції. Окрім того, сільськогосподарські рослини і тварини несуть відчутні втрати внаслідок хвороб і шкідників [5].

Встановлено, що для сільського господарства характерною є територіальна розосередженість виробництва, особливо у таких галузях як рослинництво, садівництво, пасовищне тваринництво, що ускладнює проведення технологічного контролю, а несвоєчасне або неякісне проведення робіт стає додатковим джерелом ризику.

З цієї причини аграрний сектор не відноситься до привабливих сфер залучення інвестицій. У досліджуваній галузі без використання важелів державного регулювання інвестиційних процесів, які б враховували всю сукупність соціально-економічних, технічних, технологічних, ґрунтово-кліматичних і біологічних особливостей, не можливо підвищити інвестиційну привабливість [6].

Зазначимо, що у дореформений період в умовах планової економіки проблема ризиків в аграрному секторі економіки не мала такої гостроти, як нині. Це пояснюється тим, що основну частину втрат від ризиків перебирала на себе держава, шляхом перерозподілу їх між іншими галузями і кінцевими споживачами. Держава надавала можливість сільськогосподарським товаровиробникам купувати засоби виробництва і матеріальні ресурси за низькими цінами. Подібний механізм розподілу ризиків існував і в кредитуванні сільськогосподарських товаровиробників, яким накопичувана заборгованість регулярно списувалася.

В умовах ринкової економіки у нашій країні система розподілу ризиків, на відміну від провідних країн, де вона відрегульована, поки ще не створена. Більше того, сама держава іноді стає основним "винуватцем" ризику, що проявляється через несвоєчасне здійснення товарних та фінансових інтервенцій, оплату закупленої продукції, часту зміну інструментів регулювання експортно-імпорتنних операцій, заборгованість по заробітній платі бюджетним працівникам, що безпосередньо впливає на споживчий попит на продовольство.

Незважаючи на те, що сільське господарство відноситься до систем підвищеного ризику, йому притаманним є внутрішній механізм адаптації, який дозволяє компенсувати або знижувати втрати від ризику. Це пов'язано із такими умовами:

- основні види продукції маю низьку еластичність попиту при зміні ринкових цін і доходів населення, оскільки є предметами першої необхідності;
- земля за умови раціонального її використання здатна підвищувати свою продуктивність. Земельні угіддя можна трансформувати, завдяки чому можна регулювати розміри площ обробітку землі, структуру посівів;
- при зміні ринкового попиту можливе збільшення виробництва одних видів продукції за рахунок скорочення інших, однак це є у більшості випадків тривалим процесом і обмеженим агротехнологічними вимогами;
- придатність деяких видів продукції до достатньо тривалого зберігання (у рослинництві — зернові, тваринництві — глибоке заморожування м'яса), що дозволяє створювати резерви на випадок погіршення господарської або ринкової ситуації [7].

У зв'язку із тим, що сільське господарство відноситься до низько привабливих сфер залучення інвестицій, ос-

новним інвестором залишається безпосередньо аграрний сектор, а у нього внаслідок низької доходності катастрофічно не вистачає коштів.

Біологічний характер сільського господарства є одним із важливих аспектів, який впливає на формування інвестицій. У різних природно-кліматичних зонах біологічні процеси проходять не однаково. Саме тому обов'язковою умовою визначення напрямку інвестицій повинна стати зональність, що визначає специфіку ціноутворення, в т.ч. на зовнішні інвестиційні ресурси, який повинен враховувати ризики повернення коштів у встановлені терміни та визначених обсягах.

Окрім природно-кліматичного чинника на регіональні відмінності впливають особливості галузевої спеціалізації регіону, територіальні віддаленість і рівень розвитку транспортної інфраструктури і соціальної сфери, а також стратегічні перспективи розвитку регіону [8].

Для сільськогосподарських підприємств у нинішніх умовах найбільш ефективним способом вирішення цих питань є інтеграція їх капіталу із переробними, збутовими, а також підприємствами з виробництва матеріально-технічних засобів. Однак це стане можливим лише завдяки підтримці держави, яка повинна сприяти створенню необхідної законодавчої бази для підвищення інвестиційної активності інтегрованих об'єднань і надійного правового, економічного захисту інвестиційних ресурсів. З метою забезпечення інвестору ефективності вкладення капіталу і значного зниження ризиків необхідні державні гарантії та страхування інвестицій [9].

Дослідженням встановлено, що найбільш динамічним сектором фінансового ринку є різні форми колективного інвестування. Нині основними постачальниками сільськогосподарської продукції на ринок є сільськогосподарські підприємства, фермерські господарства, особисті селянські господарства, яких характеризуються різними можливостями щодо реалізації інвестиційних проектів. Так, фермерські господарства при реалізації інвестиційних проектів у більшій мірі залежать від зовнішніх джерел фінансування, ніж великі стабільно функціонуючі сільськогосподарські підприємства. Оскільки останні значну частину інвестиційних робіт можуть виконувати за рахунок власних інвестицій — амортизації, прибутку, резервного фонду, страхового, фонду розвитку виробництва.

Узагальнюючи вище перераховані особливості розвитку сільськогосподарського виробництва — природно-кліматичні, територіальні, кадрові, технічні, організаційні та інші, що впливають на ефективність виробництва, яке є менш рентабельним порівняно із іншими галузями народного господарства.

Зазначимо, що навіть не перебуваючи у кризовому стані, аграрна галузь вимагає постійних державних субсидій, про що свідчить зарубіжний досвід. У зв'язку із цим. У методичному аспекті при формуванні інвестиційної привабливості в сільськогосподарських товаровиробників, особливо у нинішній кризовій ситуації, у якості із основних її складових слід розглядати фактор об'єктивної необхідності значної фінансової підтримки вітчизняних товаровиробників.

На нашу думку, першочерговими діями щодо підвищення інвестиційної привабливості сільського господарства повинні стати наступні: створення умов, які дозволили б товаровиробникам на першому етапі стабілізувати обсяги виробництва сільськогосподарської продукції (просто відтворення). На другому етапі збільшити обсяги

виробництва продукції (розширене відтворення) через прискорене відновлення ресурсного потенціалу сільськогосподарських товаровиробників [10].

Водночас характерні особливості функціонування і розвитку аграрного сектора і формування агропродовольчих ринків вимагають їх врахування при побудові складових інвестиційної привабливості цієї галузі. Доведено, що нееквівалентний міжгалузевий обмін не на користь сільського господарства через різні причини макроекономічного характеру має місце практично у всіх країнах. Саме тому у цих країнах аграрній сфері виділяється істотна за розмірами державна фінансова підтримка. Основні відмінності спостерігаються лише у інструментах надання такої підтримки.

Із врахуванням нинішніх умов розвитку (стан продовольчої незалежності, порушення відтворювальних процесів у сільському господарстві, диспаритет у цінах на сільськогосподарську і промислову продукцію і послуги, відсутність дієвої аграрної інвестиційної політики, низької віддачі державної підтримки та ін.) доцільно розробити системи контролю за ефективністю використання бюджетних коштів.

Окрім необхідності удосконалення механізму розподілу та використання дотацій, не менш важливим, якщо не основним, є і обґрунтування розміру державних коштів, які направляються у галузь. Лише за умови достатності обсягів, а в умовах кризового стану вони повинні бути значними, можлива стабілізація і подальше нарощування обсягів виробництва сільськогосподарської продукції.

Одним із реально можливих і доступних джерел інвестування є лізинг, однак діюча схема надання лізингових послуг не може повністю влаштувати сільськогосподарських товаровиробників внаслідок низького рівня розвитку конкурентного середовища на ринку цих послуг, що зумовлює високу вартість лізингових операцій та складний доступ до лізингових програм у аграрній галузі приватних компаній.

Нині у якості одного із можливих фінансових джерел опонують розглядати і кошти приватних інвесторів. Інтегрування приватного капіталу у сільськогосподарське виробництво може бути реалізовано у рамках державно-приватного партнерства на основі побудови взаємовигідних форм співпраці. Однак низька дохідність інвестицій і значні інвестиційні ризики в аграрній галузі зумовлюють низьку інвестиційну привабливість її для приватних інвесторів.

ВИСНОВКИ

Підвищення інвестиційної привабливості сільськогосподарського виробництва за рахунок державної підтримки може здійснюватися за такими напрямками:

1. Підвищення прибутковості сільськогосподарських товаровиробників за рахунок державної підтримки, у результаті чого у них з'явиться реальна можливість формувати необхідну частку власних джерел фінансування інвестицій, використовувати за прямим призначенням амортизаційні відрахування і своєчасно повертати позичені кошти. Однак у нинішніх умовах даний напрям державної підтримки буде ефективним якщо через дотації та компенсації сільськогосподарські підприємства одержать додатковий прибуток (до суми амортизаційних відрахувань), який можна направити на технічне переозброєння виробничого процесу.

2. Відновлення ресурсного потенціалу. У цьому напрямку необхідно враховувати, що підвищення конкурен-

тоспроможності вітчизняної сільськогосподарської продукції вимагає прискореного впровадження у галузі нових технологій із використанням сучасної сільськогосподарської техніки та обладнання. До повного відновлення ресурсного потенціалу цей напрям державної підтримки повинен бути у числі пріоритетних.

3. Створення умов для використання в інвестиційних процесах позичкових коштів. Як зазначають більшість фахівців часткова компенсація державою процентних ставок за залученими комерційними кредитами хоча й підвищує доступність для сільськогосподарських товаровиробників до позичкового капіталу, однак не вирішує питання своєчасного повернення коштів.

Вважаємо, що державна підтримка технічного переозброєння сільськогосподарських товаровиробників повинна стати пріоритетною, однак це потребує удосконалення інвестиційного механізму у досліджуваній галузі. Це обумовлено тим, що реальна віддача від державних коштів, що направляються на відновлення технічного потенціалу через механізм дотацій і субсидій. Може наступити через більш тривалий період часу, ніж шляхом безпосереднього придбання техніки. При цьому необхідно враховувати:

затрати необхідні для прискореного оновлення ресурсного потенціалу із врахування фактичної наявності у сільськогосподарських товаровиробників техніки та рівня її зношення;

можливостей товаровиробників щодо забезпечення ефективного використання державних коштів на технічне переозброєння.

У першому випадку, коли ці кошти направляються через механізм дотацій, то вони виділяються на вироблену та реалізовану продукцію. У даному випадку у якості контрольних параметрів ефективного використання державних коштів можуть використовуватися порівняльні показники фактичної та нормативної собівартості.

У іншому випадку, субсидії на придбання техніки повинні виділятися через систему економічної оцінки реальних інвестиційних проектів. При проведенні їх експертизи в обов'язковому порядку повинні враховуватися можливості сільськогосподарських підприємств щодо забезпечення високоефективного використання, а також готовність персоналу працювати на новітній техніці та обладнанні.

Література:

1. Денега А.Л. Інвестиції в інновації — запорука економічного зростання сільського господарства в Україні / А.Л. Денега, В.М. Чорнорибченко // Продуктивність агропромислового виробництва. — 2016. — № 28. — С. 8—14.
2. Письмаченко Л.М. Інвестиції у галузі сільського господарства як шлях до демократичного економічного зростання / Л.М. Письмаченко, Г.Є. Павлова, С.В. Юрченко // Наукові праці Кіровоградського національного технічного університету. Економічні науки. — 2010. — Вип. 17. — С. 27—30.
3. Дронова Т.С. Інвестиції — важливий вклад у людський капітал сільськогосподарських підприємств Полтавської області / Т.С. Дронова // Науковий вісник Херсонського державного університету. Сер.: Економічні науки. — 2014. — Вип. 7 (4). — С. 79—81.
4. Онегіна В.М. Прибутки й інвестиції сільськогосподарських підприємств в Україні / В.М. Онегіна // Економіка. Менеджмент. Бізнес. — 2015. — № 1. — С. 82—87.

5. Семенда Д.К. Інвестиції та їх роль у забезпеченні сталого землекористування сільськогосподарських підприємств / Д.К. Семенда, О.В. Семенда // Збірник наукових праць Уманського національного університету садівництва. — 2014. — Вип. 86 (2). — С. 57—65.

6. Скидан О. В. Інвестиції в аграрний сектор економіки як основа формування продовольчої безпеки держави / О.В. Скидан, Ю.І. Лисогор // Інвестиції: практика та досвід. — 2013. — № 18. — С. 6—8.

7. Миколаєнко Л.А. Інвестиції в аграрний сектор України / Л.А. Миколаєнко // Науковий вісник Національного університету біоресурсів і природокористування України. Сер.: Економіка, аграрний менеджмент, бізнес. — 2013. — Вип. 181 (5). — С. 66—72.

8. Зарицька Н. Новий погляд на інвестиції в агробізнес / Н. Зарицька // Економіст. — 2018. — № 2. — С. 6—7.

9. Качмар О.В. Інвестиції в людський капітал аграрних підприємств / О.В. Качмар // Інвестиції: практика та досвід. — 2014. — № 16. — С. 23—27.

10. Горшков М.А. Інвестиції в процеси відтворення — ресурсний потенціал розвитку аграрного сектору / М.А. Горшков // Інвестиції: практика та досвід. — 2015. — № 5. — С. 70—73.

References:

1. Deneha, A.L. (2016), "Investing in innovation is the key to economic growth of agriculture in Ukraine", *Produktyvnist' ahropromyslovoho vyrobnytstva*, vol. 28, pp. 8—14.
2. Pis'machenko, L.M. (2010), "Investing in agriculture as a path to democratic economic growth", *Naukovi pratsi Kirovohrads'koho natsional'noho tekhnichnoho universytetu. Ekonomichni nauky*, vol. 17, pp. 27—30.
3. Dronova, T.S. (2014), "Investments are an important contribution to the human capital of agricultural enterprises of the Poltava region", *Naukovyj visnyk Kherson'skoho derzhavnoho universytetu. Ser.: Ekonomichni nauky*, vol. 7 (4), pp. 79—81.
4. Onehina, V.M. (2015), "Profits and investments of agricultural enterprises in Ukraine", *Ekonomika. Menedzhment. Biznes*, vol. 1, pp. 82—87.
5. Semenda, D.K. (2014), "Investments and their role in ensuring sustainable land use of agricultural enterprises", *Zbirnyk naukovykh prats' Umans'koho natsional'noho universytetu sadivnytstva*, vol. 86 (2), pp. 57—65.
6. Skydan, O.V. (2013), "Investments in the agrarian sector of the economy as the basis for the formation of food security of the state", *Investytsii: praktyka ta dosvid*, vol. 18, pp. 6—8.
7. Mykolaienko, L.A. (2013), "Investments in the agrarian sector of Ukraine", *Naukovyj visnyk Natsional'noho universytetu bioresursiv i pryrodokorystuvannia Ukrainy. Ser.: Ekonomika, ahraryj menedzhment, biznes*, vol. 181 (5), pp. 66—72.
8. Zaryts'ka, N. (2018), "A new look at investing in agribusiness", *Economist*, vol. 2, pp. 6—7.
9. Kachmar, O.V. (2014), "Investments into human capital of agrarian enterprises", *Investytsii: praktyka ta dosvid*, vol. 16, pp. 23—27.
10. Horshkov, M.A. (2015), "Investments in reproduction processes - resource potential of the agrarian sector development", *Investytsii: praktyka ta dosvid*, vol. 5, pp. 70—73.

Стаття надійшла до редакції 14.11.2018 р.